

Els menors i la justícia

La jurisdicció de menors, diferent a la d'adults, s'aplica quan qui comet un delicte té entre catorze i disset anys. Abans, no s'és responsable penalment, per greu que sigui el delicte. Al capdavant de la Fiscalia i del Jutjat de Menors de Girona hi ha un equip humà que fa anys que treballa per reeducar els joves que hi arriben.

Text > MARTA RODRÍGUEZ, periodista

Quan un menor comet un delicte no va al jutjat d'instrucció, com un adult, sinó a la Fiscalia de Menors. Fiscalia i Jutjat de Menors estan centralitzats a Girona, al Palau de Justícia. Al capdavant de la Secció de Menors de Fiscalia fa trenta anys que hi ha Montserrat González, *Tat*, que amb Victoria Paredes i Jerónimo Gómez, amb més d'una dècada d'experiència a la secció, fa un bon i ben valorat equip, que dona prioritat a buscar solucions i evitar que el me-

nor reincideixi. La titular del Jutjat és Montserrat Bastit.

Menors és l'única especialitat a l'Estat en què la instrucció (investigació dels delictes) la fa el fiscal, i no el jutge. En Menors el fiscal instrueix i és repressiu, i alhora vetlla pels drets dels joves delinqüents. «L'actuació no és per castigar, sinó per reeducar en interès del menor. Es busca l'equilibri», apunta González. Aclareix: «Si delinqueix, se l'ha de castigar o se li ha d'aplicar un retret penal; el que millor li vagi per circumstàncies personals,

familiars i socials». Per això és important l'equip tècnic (psicòleg i educador social), que ho investiga i estudia. Sobre la base de l'estudi s'estableix una mesura educativa o una altra. No s'anomenen *penes*.

Una altra gran diferència és que el Codi penal no estableix la pena per cada delicte. «Podem posar qualsevol mesura educativa, i triem la que ens recomana l'equip tècnic», apunta. S'entrevisten amb el menor i el seu entorn i conclouen la mesura més convenient. Sempre la més favorable a la reeducació.

La tercera diferència en relació amb els adults és el principi d'oportunitat i d'intervenció mínima. «No sempre el menor ha d'anar a judici. Hi ha una possibilitat prèvia, que és el desistiment», detalla. En delictes lleus, el fiscal pot decidir que no cal judici, desisteix i archiva. Es podria aplicar en el cas d'un menor que ha agafat una peça de roba en una botiga: «Per l'ensurt que tenen i el càstig dels pares, per experiència, la majoria no ho tornen a fer», sosté.

Una altra opció per no arribar a judici és la mediació. La fa l'equip tècnic i n'hi ha de diversos tipus. La mediació directa passa per reconèixer els fets a la Fiscalia, penedir-se'n i demanar perdó. Per exemple, en el cas d'un nen que ha picat un company de classe, la Fiscalia incoa un expedient i els tècnics preparen una trobada entre la víctima i l'agressor. La mediació indirecta és quan la víctima no vol veure l'autor, però vol evitar anar a judici. Si el perdona, es pot archivar la causa. «A vegades adopten compromisos com no tornar a agredir la víctima, que potser la tranquil·litzen més que no pas el fet de pagar-li 100 euros», sosté González.

>> La sala de vistes del Jutjat de Menors, al Palau de Justícia de Girona. (Foto: MARTA RODRÍGUEZ)

>> En el Grup de Convivència Educatiu hi ha nois que fan vida normal però que, per problemes de convivència, hi estan uns mesos.
(Foto: DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA)

Si el menor és reincident o el delictes és greu, va a judici. En els últims anys, a Girona hi ha hagut dos assassinats perpetrats per menors. Al novembre del 2001 un veí de Sant Gregori de setze anys va matar un company de disset a trets d'escopeta. Va ser condemnat a set anys d'internament i a un de llibertat vigilada. Al gener del 2019 una noia de disset anys de Banyoles va matar la mare. La van internar sis mesos cautelarament en règim tancat terapèutic i al juliol la van condemnar a vuit anys en un centre tancat terapèutic (perquè patia un trastorn), cinc anys de llibertat vigilada i deu anys sense poder anar al poble.

No obstant això, la majoria de delictes són robatoris i danys. El 2020 van caure en picat per la pandèmia. Els robatoris amb força o violència van passar de dos-cents quaranta el 2019 a cent noranta-dos; les lesions, de quaranta-nou a trenta-quatre, i els trenta abusos i quinze agressions sexuals a quatre i deu, respectivament, sobretot pel descens de delictes vinculats a l'oci

nocturn. Conduir sense permís de circulació es manté en uns cinquanta casos. Un 70 % de les dues-centes deu sentències van ser condemnatòries per conformitat.

Els fiscals de menors fan una gran feina per evitar que algú que una vegada comet un error acabi sent un delinqüent professional. «Molts cops no ho aconseguim, però d'altres sí», assegura González.

Si es va a judici, la sentència recull una sèrie de mesures educatives. L'amonestació és la mínima; una reprimenda que s'aplica quan l'equip tècnic diu que el menor no té factors de risc. L'execució de les mesures correspon a la jutgessa. Un cop fet el judici diu al menor que el que ha fet no està bé, i depenent del tipus de delictes li fa una reprimenda o una altra.

Les prestacions en benefici de la comunitat (PBC) (en adults són treballs) consisteixen a ajudar fent hores en serveis relacionats amb el delictes comès. «Funciona molt bé, quan condueixen sense permís, fer la prestació

en transports de la Creu Roja que porten a recuperació gent que ha patit accidents», apunta la fiscal.

La llibertat vigilada la duen a terme tècnics de la Generalitat (i no pas policies), que fan de tutors, amb reunions cada set o quinze dies. Pot ser simple o amb regles de conducta, com anar al psicòleg. Els busquen ocupacions relacionades amb el seu delictes. Incomplir les regles de conducta és un trencament de condemna, i aleshores s'obre un nou expedient.

Els internaments poden ser de règim obert, semiobert, tancat o terapèutic (malalties i addiccions). Si algú delinqueix perquè és toxicòman, va a un centre per tractar addiccions. Els internaments han de ser l'últim recurs, perquè el normal és que el menor compleixi el càstig i es reeduqui en el seu entorn. Les mesures educatives que més es posen són les prestacions i les llibertats vigilades. Però quan un delictes és molt greu, com la violació que hi va haver d'una nena a Palamós, es prenen mesures cautelars. Les dic-

>> En els cas dels menors, qui dirigeix la instrucció és el fiscal, i no el jutge, com en els adults. (Foto: MARINA LÓPEZ)

ta un jutge perquè restringeixen els drets. Es deté el menor, i el fiscal demana la mesura d'internament. Poden ser sis mesos prorrogables a tres més. En nou mesos ha d'estar jutjat, condemnat i amb sentència ferma, si no, queda lliure. «S'ha d'actuar quan passa, perquè les circumstàncies canviarien anys després i no serviria de res. La justícia de menors, per ser justa, ha de ser molt ràpida», sosté la fiscal.

Una de les violències que ha crescut més és la filio-parental; fills que agredeixen pares. A Girona, el 2019 es van denunciar cinquanta-cinc casos, i vint-i-quatre el 2020. A Catalunya, un 8 % dels menors que passen per la justícia (quatre-cents trenta-cinc el 2020) ho fan per aquest motiu. La majoria són de nacionalitat espanyola. La violència física, segons Justícia, és sobretot contra les mares i va acompanyada d'amenaçes, maltractament

psicològic i insults. En molts casos està relacionada amb conductes impulsives i problemes mentals detonats o agreujats pel consum de drogues.

«Pels pares és molt difícil denunciar. Fem de psicòlegs i assistents socials, perquè la primera reacció quan el fill et pega és no fer res, i quan ho fa cada dia al final truques a la policia, perquè no pots més», apunta la fiscal. «Demanen una ordre d'allunyament i l'endemà la volen retirar perquè només volen que s'ajudi el fill», explica González, que sempre els diu: «No fem miracles. D'un dia per l'altre no se soluciona res». El perfil és el típic *nini*; nens consentits de totes les classes socials a qui mai han posat límits. El de classe bona ni estudia ni fa res; consumeix i vol diners per porros.

Mai li han dit que no, i quan ho fan, creix la violència verbal i física.

Per aquest tipus de violències hi ha el Grup de Convivència Educatiu (GCE). Es va crear el 2018 al Centre Educatiu Montilivi, però Justícia l'ha traslladat als pisos en desús de funcionaris de l'antiga presó de Girona. La unitat té sis places, i el 2022 se'n crearà una altra amb sis places més. La durada mitjana del tractament és de nou a quinze mesos. Fora del pis fan vida normal.

Els psicòlegs i educadors socials amb qui conviuen identifiquen els conflictes i els detonants de la violència i ajuden a acceptar els fets, admetre l'error i disculpar-se. L'objectiu és reconstruir les relacions familiars. Per a la fiscal funciona molt bé, perquè «molts no són delinqüents;

No sempre que un menor ha comès un delictes ha d'anar a judici

només hi ha una mala relació amb el pare o la mare, i ajuda molt canviar de context». «Normalment tornen a casa i el problema s'acaba perquè al pis s'adonen que a casa vivien com reis». Si tenen mala conducta se'ls deriva a un centre més restrictiu. La majoria provenen de famílies amb problemes, però no tots. «Hi ha dos tipus famílies: les que ho tapen i sobreprotegeixen el nen, i aquest va a pitjor, i les que demanen mà dura, perquè el nen n'apregui». «Quan una mare diu "el meu fill no ha fet res", ja no anem bé», diu González.

Els abusos i agressions sexuals preocupen la Fiscalia, però també una realitat que no agrada sentir: «a vegades es denuncien fets que no són certs». «Tenim tot el respecte per les nenes que denuncien, però s'ha d'investigar bé, perquè hem trobat un percentatge de denúncies no ajustades a la realitat», diu la fiscal. Menteixen per amagar una infidelitat o justificar una relació sexual. En la majoria de casos s'escri-

na que els fets són falsos pels missatges als mòbils. És el cas d'una nena de catorze anys que, després de concertar una trobada sexual amb un nen, el va amenaçar amb denunciar-lo si no li donava 20 euros per la pastilla de l'endemà.

Una altra preocupació és que últimament l'Audiència revoca sentències condemnatòries després de judicis amb testimonis molt contundents de les víctimes. En un mes, després de visionar el vídeo del judici, se'n van revocar tres. Preocupa també la jutgessa de Menors, Montserrat Bastit, que hi porta quinze anys i una mitjana de tres-centes sentències l'any. «En apel·lació és molt complicat; el vídeo no reflecteix la reacció. A vegades només amb el llenyatge corporal del noi veus que hi ha alguna cosa».

Per ella, «els casos més gratificants són els de nanos amb una trajectòria delictiva que acaben canviant». Troba, però, que per aconseguir-ho la «societat té un dèficit important», perquè «si,

després d'internaments llargs, quan surten tornen a un ambient perjudicial i no troben feina, som allà mateix». Bastit hi té molt tracte, sobretot amb els interns. Alguns li han presentat la parella o el fill. Creu que, tot i que els menors, en ser internats, estan molt enfadats, la majoria, més tard, entenen que se'ls ha ajudat. «Molts cops necessiten que se'ls digui "fins aquí has arribat"», apunta, i confessa que li han agraït «haver evitat que hagin acabat en qualsevol vorera». Bastit creu que falten més centres oberts. Des del 2019, han crescut molt els internaments de menors no acompanyats que delinqueixen. Un 60 % són estrangers.

La magistrada està satisfeta sobretot de la mediació postsentència, mesura pionera instaurada fa dos anys a Girona. «Hi crec perquè l'autor ja està condemnat; si vol fer mediació és que hi ha penediment i voluntat de demanar perdó». És el cas d'un noi que va atracar en una benzinera. Van asseure'l davant del treballador a qui va encanonar. L'un va explicar com s'havia sentit i l'altre per què ho havia fet. Temps després s'han trobat pel carrer i s'han interessat l'un per l'altre.

Una violència que ha crescut és la filio-parental; fills que agredeixen pares

>> En els pisos del Grup de Convivència Educatiu, que són una bona alternativa a l'internament, els joves han de fer les feines domèstiques.

(Foto: DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA)